

Kommittédirektiv

En översyn av hästnäringen – för företagande, kompetensförsörjning och inkludering

Beslut vid regeringssammanträde den 13 juni 2024

Sammanfattning

En särskild utredare ska se över möjligheterna att underlätta företagande inom hästnäringen och deltagande i hästsporten. Utredaren ska också kartlägga behovet av kompetensförsörjning och kompetensutveckling inom hästnäringen. Syftet med utredningen är att stärka konkurrenskraften i hela näringen och göra den tillgänglig för flera.

Utredaren ska bland annat

- föreslå åtgärder för att stärka företagandet och öka sysselsättningen inom hästnäringen, särskilt i landsbygderna,
- kartlägga hästnäringens behov av kompetensförsörjning och kompetensutveckling på olika nivåer och vid behov föreslå effektiva och ändamålsenliga utbildningar som är anpassade till behoven i hästnäringen och arbetsmarknaden i stort samt efterfrågan från de som vill studera häst- inriktade utbildningar, och
- föreslå åtgärder som tillgängliggör hästsporten för fler barn och unga i hela landet.

Uppdraget ska redovisas senast den 20 maj 2025.

Uppdraget att stärka företagandet och öka sysselsättningen inom hästnäringen

Sverige har en framstående hästnäring med många utövare och stora internationella framgångar. Efterfrågan på hästar samt hästrelaterade varor och tjänster ger upphov till arbetstillfällen, inte minst i landsbygderna.

Hästen var länge ett nyttodjur i Sverige, men med den starka tekniska utveckling som tog fart efter andra världskriget minskade antalet hästar kraftigt. Nya användningsområden för hästar har dock lett till att Sverige i dag är ett av Europas hästtätaste länder.

Hästnäringen omsätter ca 32 miljarder kronor per år och utgör en viktig del av de gröna näringarna. Till stor del är den en upplevelsenäring som bidrar till hållbar utveckling i hela landet, samtidigt som den möjliggör diversifiering vilket minskar sårbarheten hos företag i landsbygderna. Totalt omfattar hästnäringen ca 18 000 helårssysselsättningar. Antalet människor som på olika sätt arbetar i branschen är nästan dubbelt så stort eftersom deltids- sysselsättning är vanligt. Företagen är oftast små med inga eller ett fåtal anställda.

Att hästnäringen växer återspeglas i utvecklingen av antalet hästar i Sverige. År 2004 skattades antalet hästar till ungefär 300 000. Vid den senaste skattningen 2016 var antalet hästar ungefär 360 000. Det är en ökning med 20 procent. Samtidigt har antalet nötkreatur minskat och hästarna fyller en viktig roll i att hålla landskapet öppet genom bete och foderproduktion.

Av Sveriges ca 360 000 hästar finns ungefär en fjärdedel inom näringsverksamhet. För att hästverksamhet ska klassas som näringsverksamhet ska den utgöra förvärvsverksamhet som bedrivs yrkesmässigt och självständigt. Många hästverksamheter bedöms ofta som hobbyverksamhet då verksamheten inte anses vara yrkesmässig och självständig förvärvsverksamhet. Det gäller till exempel tävlings- och avelsverksamheter då många av dessa saknar tydliga affärsplaner som kan visa på lönsamhet över tid. Det finns potential för att få fler hästägare att gå från hobbyverksamhet till att bedriva näringsverksamhet, men också för att få fler företag att utveckla sin näringsverksamhet.

Hästnäringen är också viktig för att främja ett jämställt företagande. I jordbruksföretag är knappt 80 procent av driftsledarna män. Samtidigt är

90 procent av hästhållarna vid såväl ridskolor som turridningsföretag kvinnor.

Hästen bidrar dessutom till en ökad attraktionskraft i landsbygderna. Att ha möjlighet att hålla häst bidrar till en ökad attraktivitet för landsbygdsområdena vilket skapar positiva effekter för landsbygdernas utveckling.

Utredaren ska därför

- kartlägga hur hästnäringen ser ut och har utvecklats i Sverige samt identifiera vilka hinder som finns för affärsutveckling,
- kartlägga regelverket och vägledningar i syfte att fler hästverksamheter på sikt kan bedrivas på ett sätt som gör att verksamheten kan klassas som näringsverksamhet och inte som hobby,
- föreslå åtgärder för att underlätta företagande, stärka lönsamheten och öka sysselsättningen inom hästnäringen, särskilt i landsbygderna, samt
- i utformningen av förslagen, beakta kostnadseffektivitet och samhälls-ekonomisk lönsamhet.

Det finns ett avtal mellan staten och Svensk Travsport och Svensk Galopp som innehåller bl.a. bestämmelser om medel som ska avsättas av förbunden till Hästnäringens nationella stiftelse (HNS) för övergripande insatser av riksintresse för hästsektorn i Sverige med särskilt fokus på utbildning, avel och uppfödning. Utredaren ska inte föreslå någon ändring gällande de medel som avsätts till HNS i enlighet med avtalet eller föreslå åtgärder eller bedömningar på skatteområdet. Utredaren ska inte heller föreslå åtgärder som utökar det statliga åtagandet inom hästnäringen.

Uppdraget att kartlägga utbildningsbehovet inom hästnäringen

HNS stiftades 1992 på initiativ av Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och Aktiebolaget Trav och Galopp (ATG). Syftet var och är fortfarande att hantera nationella frågor med koppling till hästhållning, och med särskilt fokus på utbildning, avel och uppfödning.

HNS är engagerat i näringens utbildningar samt medfinansierar flera utbildningar, däribland en betydande andel av hippologprogrammet. Hippologprogrammet är en högskoleutbildning med inriktning mot hästkunskap vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som inrättades efter förslag i propositionen Stöd till ekologisk odling och trädgårdsnäring, m.m.

(prop. 1993/94:157)). I propositionen anförs bland annat att ett villkor för en högskoleutbildning med inriktning mot hästkunskap bör vara att SLU kan få till stånd en långsiktigt bindande överenskommelse med företrädare för hästsporten om medfinansiering motsvarande ungefär samma belopp som statens finansiering. Hippologprogrammet är den enda högskoleutbildningen med inriktning mot hästkunskap i Sverige. Generellt för högskoleexamina gäller att dessa ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket även gäller hippologprogrammet.

Kompetensförsörjningen är viktig för hästnäringens utveckling. Förutom hippologprogrammet finns flera andra hästutbildningar, däribland naturbruksgymnasium, folkhögskola samt flera yrkesutbildningar. Hästnäringens förbund och organisationer erbjuder också olika kurser och fortbildning. Utbildningarna är spridda över flera verksamhetsutövare med delvis överlappande funktioner.

Utredaren ska därför

- kartlägga hästnäringens behov av kompetensförsörjning och kompetensutveckling på olika nivåer,
- kartlägga vilka utbildningar som finns inom hästområdet och identifiera eventuella överlapp som finns mellan existerande utbildningar, samt
- vid behov föreslå effektiva och ändamålsenliga utbildningar som täcker hästnäringens och arbetsmarknadens behov samt efterfrågan från de som vill studera hästinriktade utbildningar.

Uppdraget att analysera och föreslå åtgärder som tillgängliggör hästsporten för fler barn och ungdomar

Barn och ungdomar har behov av en trygg, aktiv och meningsfull fritid. För att förebygga utanförskap krävs tidiga insatser och möjligheter för barn och unga att ha en meningsfull fritid. En strukturerad fritid med aktiviteter som är organiserade, ledarledda och regelbundna har positiva effekter på barns fysiska och psykiska hälsa. Det kan också skapa förutsättningar för att förebygga beroendesjukdom, kriminalitet och psykisk ohälsa.

Endast två av tio unga når den dagliga rekommendationen för fysisk aktivitet. Strukturerade fritidsaktiviteter som erbjuder en god möjlighet för rörelse och fysisk aktivitet behöver tillvaratas i större utsträckning. Intresset för hästar är stort hos barn och unga. Ridsporten är Sveriges näst största

ungdomsidrott och Sveriges största parasport. Inom hästsporten, som består av ridning, trav och andra aktiviteter med hästar bedrivs en omfattande verksamhet för ryttare och kuskar med funktionsnedsättning. Nästan hälften av alla ridskolor erbjuder verksamhet för ryttare med funktionsnedsättning.

Det finns ca 450 ridskolor runt om i Sverige med en omfattande barn- och ungdomsverksamhet. Flera ridskolor har också särskilt riktade projekt för att tillgängliggöra sporten för fler unga som annars inte kommer i kontakt med idrotten. Förutom ridskolor finns också många travskolor. En lägre tröskel för att delta i hästsport bör göra det möjligt för fler unga att ta del av sporten.

Även om hästsporten involverar många barn och ungdomar så finns det alltså utmaningar. Det kan till exempel handla om ökade kostnader för att delta och svårigheter att ta sig till aktiviteten. Inom hästsporten finns också utmaningar i ett ojämnt deltagande och ett lågt deltagande för barn och unga med utländsk bakgrund. Det finns ett behov av att undersöka hur hästsporten kan tillgängliggöras för fler barn och ungdomar i Sverige.

Områden där utanförskapet är stort ligger ofta i stadens utkanter med en geografisk närhet till tätortsnära landsbygd där en stor majoritet av landets hästar finns. Hästsporten har därmed en möjlighet att bryta socialt utanförskap genom att fungera som en brygga mellan olika delar av samhället.

Flera idrotts- och fritidsverksamheter har liknande utmaningar att få unga att delta. Här bör man kunna dra lärdom över idrottsgränserna. Ett ökat kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan hästsporten och den övriga idrottsrörelsen kan bidra till ökad delaktighet.

Utredaren ska därför

- analysera vilka hinder som begränsar deltagandet i hästsport och hur dessa kan lösas samt vilka effekter en ökad delaktighet skulle kunna få för samhället,
- analysera hur hästsporten och den övriga idrottsrörelsen kan lära av varandra för att skapa ökad delaktighet, hälsa och en meningsfull fritid, samt

- föreslå åtgärder som tillgängliggör hästsporten för fler barn och unga i hela landet, med särskilt fokus på områden där utanförskapet är stort.

Uppdraget omfattar inte åtgärder eller bedömningar på skatteområdet.

Konsekvensbeskrivningar

De förslag som utredningen lämnar ska ha sin grund i en konsekvensutredning i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, inklusive en analys av de samhällsekonomiska effekterna av olika alternativ.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska i sitt arbete inhämta synpunkter och upplysningar från berörda myndigheter, utbildningsväsendet, organisationer, företag och andra aktörer relevanta för uppdraget, särskilt Statens jordbruksverk, Tillväxtverket, Hästnäringens Nationella Stiftelse och branschavdelningen för hästfrågor hos Lantbrukarnas Riksförbund.

Uppdraget ska redovisas senast den 20 maj 2025.

(Landsbygds- och infrastrukturdepartementet)